

A GOP 4. prioritása – JEREMIE típusú pénzügyi eszközök akciótervének (2007. május)

véleményezése

A jelenlegi Akcióterv tervezete teljesen más szerkezetű és részletezettségű mint az előző, 2007. április 12-ei változat, ezért nem egyértelmű, hogy ezt a korábbiakat kiváltó vagy azokat kiegészítő változatként kell értelmeznünk.

Örömmel tapasztaljuk, hogy az akcióterv önmagában egyértelműbbé és érthetőbbé vált, valamint azt, hogy az általunk kifogásolt gondolatok kimaradtak a jelenlegi tervezetből.

Nem tudunk egyértelmű véleményt alkotni a tervezetről, mert nem ismeretesek számunkra a jelenlegi term sheet tervezetek, illetve azért sem, mert a mostani változatból nem olvasható ki, hogy az általunk korábban vitatott, az előző akciótervben szereplő indokrendszer felülvizsgálatra és elvetésre került-e, vagy az a háttérben tovább él.

A fentiek miatt a korábbi tervezetekkel kapcsolatos véleményeinket és javaslatainkat fenntartjuk, annál is inkább, mert az elmúlt hetekben tartott mikrofinanszírozási konferenciák (Berlin és Budapest) előadásai egyértelműen álláspontunkat igazolták vissza.

A Berlinben 2007. április 25-27-én tartott, az Európai Bizottság által támogatott Európai Mikrofinanszírozási Hálózat (EMN) IV. nemzetközi konferenciájának egyik fő témája a mikrofinanszírozási szervezetek (MFI) és a bankok kapcsolata volt. Az előadások megerősítették, hogy a mikrofinanszírozási szervezetek nem a bankok versenytársai, hanem együttműködő partnerei. A bankok érdeklődése megnőtt ugyan a mikrohitelzés iránt, de tekintve, hogy az soha nem lehet profitábilis, ezért szívesen átadják azt a specializált mikrohitelző szervezetek számára. A bankok azért nem akarnak mikrohitelzeni, mert az túl munka- és költségigényes illetve kockázatos számukra, így ha vállalják is azt, csak nagyon korlátozott területen, nagyon minimális összeggel, megválogatott ügyfélkörrel s csak szükségmegoldásként és/vagy társadalmi kényszer hatására. A bankok ezen „társadalmi kötelezettségüket” legszívesebben más non-profit szervezeteken keresztül teljesítik. Ha létezik ilyen szervezet (MFI) akkor velük együttműködve, ha nem, akkor ők hoznak létre ilyen speciális mikrofinanszírozó szervezeteket (alapítványokat, leányvállalatokat).

A 2007. május 8-9-én Budapesten a GKM által szervezett mikrofinanszírozási konferencián megismert modelleket az alábbiak szerint lehet csoportosítani:

- Szegénység elleni szociális hitelezés: Banglades, Albánia, Franciaország (Adie)
- vállalkozásfejlesztési célú (nyugat-európai példák: angol, német)
- szociális és vállalkozásfejlesztési együtt (kelet-közép-európai modell: lengyel , bolgár, magyar)

Ezen konferenciák egyértelműen megerősítették:

- a bangladesi modell nem alkalmazható az Európai Unióban vállalkozásfejlesztési céllal. Eszmeisége egyes elmaradottabb népcsoportok /pl.: roma közösségek/ körében

megvalósítandó programok esetén Magyarországon is figyelemre méltó lehet, de ez kizárólag szociális programként fogható fel. Magyarországon azonban ennek sem a jogi háttere /Pl.: nem létezik az Egyesült Királyságban ismert „szociális vállalkozás” vagy „önfoglalkoztató vállalkozás” jogi kategóriája vagy a Francia országban kezdő vállalkozók számára biztosított három éves adófizetési moratórium./ sem pedig a nemzetgazdasági létjogosultsága /t.i. szűk népcsoportot érint.

- A mikrohitelzés és a tanácsadás együtt nagyon hatékony vállalkozásfejlesztési eszközt alkotnak.
- A Kelet-közép-európai kkv helyzet speciális, mert sokkal nagyobb számban és arányban vannak jelen alultőkésített, forráshiányos és nem bankképes mikrovállalkozások, mint a fejlett piacgazdasággal rendelkező országokban.
- A lengyel, a bolgár, a román illetve a magyar mikrofinanszírozás hasonló annyiban, hogy mindegyik nemzetközi donoroktól, valamint hazai állami, önkormányzati szervezetektől kapta az induló tőkét, országos hálózatban működik, és a vállalkozói réteg jellemzői is hasonlóak.

A magyar HVK Hálózat mikrohitelzési tapasztalatait összevetve a többi Kelet-közép-európaival, megállapítható:

- A magyar HVK-k kezdték el leghamarabb a mikrohitelzést, így a leghosszabb működési tapasztalattal rendelkeznek.
- Az országok méreteit is figyelembe véve a magyar HVK Hálózat teljesítménye a kihelyezett mikrohiteltek számát és összegeit tekintve semmivel nem rosszabb, sőt jobb, mint bármely más ország teljesítménye.
- A magyar modellt az Európai Unió Phare programja keretében a legjobb EU-s vállalkozásfejlesztési tanácsadók dolgozták ki. A modell sikerének kulcsa: a decentralizált döntés, a szubszidiaritás, a helyi társadalmi ellenőrzés együttes alkalmazása egy erős központi szakmai irányítással, valamint a folyamatos és hatékony kommunikáció a program gyakorlati kivitelezését és a helyi mikrovállalkozói szektor helyzetét jól ismerő gyakorlati szakemberek és a koordinációért felelős hivatal között. (Ezt a Phare szakértők és az EU Delegáció munkatársai töltötték be).
- Ennek eredményeként a magyar mikrohitelzési modell többirányú nemzetközi elismerésben részesült: **Hans Beck, az EU budapesti delegációjának vezetője** a 90'-es évek végén az összes kelet-közép-európai PHARE programok közül az egyik legsikeresebb programnak nevezte a magyar mikrohitelzést. Szabó Antal ENSZ EGB szakértő: „1998 májusában az ENSZ EGB a Dél-kelet-európai Együttműködési Kezdeményezés – SECI – keretében a USAID-del közösen rendezett egy Mikrohitelzés Legjobb Gyakorlata Szakértői Értekezletet, amelyen Közép-Kelet-Európa 12 országa - beleértve Görögországot és Törökországot - vett részt. **Az angol Bannock Consulting cég felmérése szerint az akkori magyar gyakorlat a térség legjobb mikrohitel programja volt!** „
- A magyar HVK-s modell még eredményesebb működésének gátja egyrészt a csaknem állandósult forráshiány, másrészt a központi szabályozás alkalmatlansága (kb. 1998-tól)
- A lengyel, bolgár mikrohitelző szervezetek sokkal nagyobb önállósággal rendelkeznek a mikrohitelzés feltételrendszerének megállapításában, mint mi, hiszen Magyarországon az állam (a GKM-en keresztül), náluk pedig a szervezet igazgató tanácsa szabályozza a feltételeket.
- Ennek köszönhetően Magyarország és a régió mikrohitelzési gyakorlata elvált egymástól. A magyar gyakorlat előnye, hogy vállalkozásfejlesztési aspektusa erősebb (jegybanki kamat, tanácsadással kombinálva), gyengéje viszont, hogy az állami szabályozás nem ad kellő mértékben szabad kezet, rugalmasságot a program feltételrendszerének folyamatos fejlesztéséhez, hogy az a vállalkozói szükségletekhez jobban alkalmazkodjon.
- A lengyel, a bolgár, és az albán mikrofinanszírozó szervezetek - saját igazgatóságuk döntése alapján - külső forrás bevonási szándékból a profitorientált működés irányába mozdultak el,

aminek következménye a (piaci) kamat emelkedése, valamint a tanácsadási szolgáltatás csökkenése. Ezzel egyre inkább hasonlítanak a bankokhoz, így előbb-utóbb azok versenytársaivá válnak, s nem a banki módszerekkel nem hitelezhető vállalkozások segítőivé lesznek.

- A magyar HVK Hálózat is képes lenne profitábilis működésre, ha ez lenne a cél, de - véleményünk szerint helyesen - a fő cél továbbra is a vállalkozások támogatása. Ez nem ellentétes a Mikrohitel Program öfenntartó képességével, hiszen egyrészt 2000-ig a decentralizált alap a kapott összeg másfélszeresére nőtt, másrészt a HVK-k alkotta Magyar Vállalkozásfejlesztési Hálózat Konzorcium már 2002-ben kidolgozta és megküldte a GKM-nek azt a működési modellt, mely révén a HVK-k egy esetlegesen magasabb bukási arány vállalásával is biztosíthatóvá tették volna az alapok reálértékének megőrzését.

Mindezek ismeretében érthetetlen, hogy a GKM miért tesz úgy, mintha a magyarországi mikrohitelzési gyakorlat nem is létezne, illetve miért állítja, hogy nem elég hatékony.

A magyar gyakorlat és működési elv jobban szinkronban van az angol, német gyakorlattal és tervezetekkel, valamint a JEREMIE mikrohitel alapelvekkel, mint a legtöbb ország gyakorlata. Csupán csak hagyni kellene a 15 éves tapasztalatokkal rendelkező szakembereket, hogy javaslataikkal tökéletesíthessék a mikrohitelzést!

A korábbi tervezetekhez írt véleményünket és – a GKM számára 1998-tól folyamatosan elküldött és semmibe vett - javaslatainkat továbbra is fenntartjuk, hiszen hiányosságai ugyanazok. A program jelenlegi formájában valószínűleg nem éri el eredeti célját, azaz nem valósul meg általa az a cél, hogy a kereskedelmi banki módszerekkel nem, vagy nem a kívánt mértékben finanszírozható magyarországi székhelyű mikro-vállalkozások fejlesztését a hitelhez jutás lehetőségeinek javításával lényegesen növelje.

Ezen előzetes véleményünket egyértelműen bizonyítja is a mostani tervezet 2.6. fejezetében célértékként előírt 2800 db. ügyfél és 10,8 Mrd. folyósított hitel volumenek. Ezt a teljesítményt a HVK Hálózat már 2002-ben csaknem túlszárnyalta (9,5 Mrd.) úgy, hogy augusztusban kifogytak a keretek, s le kellett állítani a hitelezést!

Nagyon valószínű tehát, hogy a leírt konstrukciókkal nem jut lényegesen több mikro-vállalkozás fejlesztési forráshoz, s azok sem kapnak érzékelhető segítséget, támogatást tevékenységeik fejlesztéséhez, hiszen a magas kamat megakadályozza, illetve lelassítja a nyereségági forrásképződést. Tekintve, hogy a JEREMIE Alap a vissza nem térítendő támogatások rendszerét váltja ki, annak forrásait csökkenti, ezáltal a közvetlen támogatásban részesíthető vállalkozások számát csökkenti.

Az általunk - a 16 éves szakmai praxisunkra is építve - javasolt többszintű támogatáspolitikai fő elemére, a közvetett támogatások szükségességére utalva, ismét hangsúlyozzuk, hogy egy, a jelenlegi GKM tervezetnél hatékonyabb mikrohitel programmal egyrészt nagy mértékben növelhető lenne a vállalkozások tömegeinek forráshoz juttatása, másrészt a fejlesztendő mikro-vállalkozások szélesebb rétegei számára lehetne - alacsonyabb támogatásintenzitással ugyan, - támogatást biztosítani (a referencia kamatláb és az alkalmazott kamat közötti különbség erejéig). Nagy hiba lenne a JEREMIE program - talán soha vissza nem térő- ezen lehetőségeit elhalasztani!

A magyar vállalkozások általában alultőkésítettek, de ezzel a módszerrel hozzá lehet járulni nyereségági saját-forrás képződésükhöz, ezáltal pénzügyi megerősödésükhöz, túlélési esélyük, foglalkoztató képességük növeléséhez és munkahelyteremtésükhöz, a konvergencia programot finanszírozó képességük megtartásához. Ez biztosítja igazán az eredeti EU-s célok teljesülését, a JEREMIE-től elvárt eredményeket. Ezért azt javasoljuk, hogy a JEREMIE-re szánt források döntő hányadát (nem csak 30 Mrd Ft-ot) a mikro- és kisvállalkozások közvetlen finanszírozására fordítsák, az általunk korábban javasolt többlépcsős mikrofinanszírozási módszerekkel.

A több százezres mikrovállalkozói réteg abszorpciós képessége adott, ha kellő szakmai és pénzügyi feltételekkel kínálja a forrásokat, képes azokat hatékonyan beépíteni működésébe.

Befejezésül néhány gondolatot idézünk egy a **Nemzeti Fejlesztési Hivatal** megbízásából készült, és a **NEWMARKETS holland tanácsadó cég** által készített tanulmányból, (mely a magyarországi kis- és közepes vállalkozások támogatására szolgáló új pénzügyi konstrukciók kidolgozását célzó, 2005 szeptember és 2006 január között elvégzett elemző munka eredményeit, megállapításait foglalja össze), mely így fogalmaz:

„Tekintettel arra, hogy a mikrovállalkozások nem gyakran kerülnek kapcsolatba kereskedelmi bankokkal, javasoljuk, hogy a mikro hitelek elosztása, lebonyolítása ne a banki szektoron keresztül történjen, hanem egy kiválasztott intézmény lássa el a kapcsolódó feladatokat és segítsen a hitelért folyamodónak. Ez az intézmény országos hálózattal kell, hogy rendelkezzen.”

„A jelen tanulmányban bevezetésre javasolt hat pénzügyi konstrukció összhangban van a JEREMIE kezdeményezéssel, mivel mind a JERMIE esetében, mind az általunk javasolt konstrukciók esetében pénzügyi eszközökről, visszatérítendő támogatásokról van szó, nem pedig vissza nem térítendő támogatásokról. Az általunk javasolt konstrukciók esetében is pénzügyi közvetítő szervezetek csatornázzák a forrásokat, ezek azonban javaslatunk szerint nem feltétlenül kereskedelmi, vagy fejlesztési bankok, hanem egyéb intézmények is lehetnek.”

<i>„Kamatmentes EU-mikrohitel</i>	<i>Versenyeztetés útján kiválasztott, non profit alapon működő országos alapkezelő szervezet országos hálózattal, amely mind hitelkonstrukciók, mind pedig vissza nem térítendő támogatások csatornázásában tapasztalattal bír, és amely működésében a profit szempontok helyett a gazdaság-fejlesztési szempontok az elsődlegesek.”</i>
-----------------------------------	--

„Kamatmentes EU-mikrohitel mikro- és kisvállalkozások részére

A kamatmentes EU-mikrohitel mikro- és kisvállalkozások beruházásaihoz biztosít visszatérítendő, ugyanakkor kamatmentes támogatást. A konstrukció annak figyelembevételével került kidolgozásra, hogy a gazdaságpolitikáért felelős döntéshozók a 2007. és 2013. közötti, második Nemzeti Fejlesztési Terv esetében a vállalkozások támogatásánál a vissza nem térítendő, „ajándék” pénzek juttatása helyett a visszatérítendő konstrukciók irányába kívánnak elmozdulni. A konstrukciót megalapozza az a tény, hogy – habár a pénzpiac által hitelezett mikro- és kisvállalkozások száma folyamatosan növekszik – még mindig rendkívül magas azoknak a mikro- és kisvállalkozásoknak a száma, akik fejlesztéseikhez külső forrást nem tudnak bevonni, akár azért, mert a pénzintézetek valamilyen okból kifolyólag nem nyújtanak a számukra hitelt, akár azért, mert a hitel árát (a kamatot és az egyéb, járulékos költségeket) túlzottan magasnak találják. Nem jelenthető ki egyértelműen, hogy azok a vállalkozások, akik jelenleg külső forrást nem igényelnek, valamennyien csupa életképtelen, nem megtérülő fejlesztési elképzelésekkel rendelkeznének.

A konstrukció bevezetése mellett szól az az érv is, hogy hasonló eszközök (hosszú lejáratú, kamatmentes hitel, hosszú türelmi idővel) az Európai Unió több régi tagállamában is léteznek.”

„Az állami beavatkozást, valamint a kamatmentességet megalapozó érvek

4400 Nyíregyháza, Váci Mihály u. 41.

Tel: 06/42/502-133, 502-104, Fax: 06/42/502-103; E-mail: mvhk@nyirinku.hu

Kérdésként merülhet fel, hogy miért van szükség állami hitelkonstrukcióra, amikor az életképes elképzelések finanszírozását a piac megoldja, az életképes fejlesztési elképzelésekkel rendelkező vállalkozásoknak a hitelintézetek hitelt nyújtanak. További kérdés, hogy miért legyen kamatmentes a nyújtott támogatás, hiszen az életképes fejlesztések a fejlesztéshez szükséges tőke árát kitermelik.

A Kamatmentes EU-Mikrohitel szükségességét megalapozza, hogy – habár a pénzpiac által hitelezett mikro- és kisvállalkozások száma folyamatosan növekszik – magas azoknak a mikro- és kisvállalkozásoknak a száma, akik fejlesztéseikhez külső forrást nem tudnak bevonni, akár azért, mert a pénzintézetek valamilyen okból kifolyólag nem nyújtanak a számukra hitelt, akár azért, mert a hitel árát (a kamatot és az egyéb, járulékos költségeket) túlzottan magasnak találják. Nem jelenthető ki egyértelműen, hogy azok a vállalkozások, akik jelenleg külső forrást nem igényelnek, valamennyien csupa életképtelen, nem megtérülő fejlesztési elképzeléssel rendelkeznenek.

Valószínűleg nem csak Magyarországon van ez így, hiszen az Európai Unió „rég” (tehát már 2004. május 1. előtt is tag) tagállamaiban is léteznek olyan hitelkonstrukciók, amelyeket az Európai Unió strukturális alapjai társfinanszíroznak, és amelyeket hosszú időre, hosszú türelmi idővel, kamatmentesen vehetnek igénybe az ottani mikro- és kisvállalkozások. A strukturális alapok forrásainak felhasználásával mikro- és kisvállalkozásoknak nyújtott kamatmentes hiteleknek tehát van helye a KKV-fejlesztési eszközök között.

A nyújtott hitel kamatmentességét az alapozza meg, hogy azt az Európai Unió strukturális alapjai, vagyis a Magyarországra az Európai Unióból érkező, visszafizetési kötelezettséggel nem terhelt, „ajándék” pénzek társfinanszírozzák. Ez azt jelenti, hogy a fő finanszírozónak, vagyis az Európai Uniónak nem kell a pénz árát megfizetni (vagyis az érkező pénzek után nem kell kamatot fizetni), tehát a pénztőke jövedelme teljes egészében Magyarországon marad. Méltányosnak, továbbá gazdaság- és vállalkozásfejlesztési szempontból is hasznosnak tartjuk, ha pénztőke jövedelme ebben az esetben a fejlesztési kívánt, és a tőkét egyébként visszafizető magyar kis- és középvállalkozásoknál csapódna le, nem pedig a hitelt esetleg kamattal nyújtó pénzintézeteknél. Amennyiben a hitelt pénzintézetek nyújtanák kamattal növelten, és/vagy a strukturális alapokból érkező források pusztán egyes bankköltségeket finanszírozó „leverage” funkciót töltenének be, abban az esetben a hitel nem KKV-fejlesztési eszköz, hanem a piac által is biztosított hitelektől nem, vagy lényegesen nem különböző, egyszerű KKV-finanszírozási eszköz lenne, a források „ajándék” eleme, az ingyen pénz pedig a pénzintézeteknél csapódna le. Vagyis, amennyiben KKV-fejlesztésben gondolkozunk, indokolt a kamatmentes hitel, a kamattal növelt hitel esetében nem KKV-fejlesztés, hanem bankfejlesztés valósulna meg a strukturális alapok forrásaiból.”

„Nemzetközi tapasztalatok

A javasolt hitelkonstrukcióhoz hasonló konstrukció az Európai Unió szinte minden tagországában található.”

„Következtetések a Kamatmentes EU-Mikrohitelre vonatkozóan

Végrehajtás, intézményi háttér

Az intézményrendszer kialakításánál az alábbi szempontokat kell figyelembe venni:

- *A hitel konstrukciót működtető intézmény(ek) profit szempontjai helyett a hitelből finanszírozott beruházás megtérülését, valamint gazdaságfejlesztési szempontokat kell figyelembe venni.*
- *A hitel konstrukciót működtető intézmény(ek)nek a hitel alap működtetéséért jutalék jár.*
- *A hitel konstrukció működtetése során bizonyos feladatokat megyei szinten, más feladatokat központilag kell megszervezni és elvégezni, ezek között a szintek között megfelelő munkamegosztást és egyensúlyt kell kialakítani.”*

„Várható visszafizetések az alapba

- *Az Alap nem lesz önfenntartó, hanem „lassú halálra van ítélve” hiszen a befolyó bevételek kisebbek, mint az alap kiadásai (mivel a működési költségek, a bukott hitelek, valamint az előtörlesztések negatív kamatai is az alapot terhelik, ugyanakkor a hitelt a vállalkozások kamatmentesen kapják, tehát csak a fölvett hitelösszeget kell nominálértéken visszafizetniük). Ugyanakkor nem is cél az Alap ilyen értelemben vett önfenntartása, hiszen egy önfenntartó alap teljes egészében banki hitelezést jelentene.*
- *Az Alap, annak ellenére, hogy nem lesz önfenntartó, hosszú ideig – várhatóan több, mint 20 évig – fog működni, eleinte növekvő, majd egyre csökkenő forrásokkal (a források addig növekednek, amíg a második Nemzeti Fejlesztési Terv keretében évente meghatározott összeget töltenek az Alapba).*
- *Az EU-Mikrohitel Alapból jóval nagyobb létszámú vállalkozót, és jóval hosszabb időn keresztül lehet kedvező feltételekkel forráshoz jutatni, mint ha ugyanazt a pénz mennyiséget vissza nem térítendő támogatás formájában nyújtanánk.”*

A fentiekben megnevezett és idézett nemzetközi tanulmány nem minden javaslatával értünk maradéktalanul egyet, de annak - nemzetközi tapasztalatokra épülő - szakmai megközelítését ajánljuk a döntéshozók figyelmébe.

Kovács István
elnök

Magyar Vállalkozásfejlesztési Hálózat Konzorcium